

De Stemming van 24 maart 2019

In hoofdlijnen kwam onze prognose voor de uitslag van de Provinciale Statenverkiezingen goed uit. Bij de start van de campagne, één maand geleden, stond bij onze peiling voor de Tweede Kamer FVD nog 6 zetels achter op de VVD. Sindsdien zagen we een geleidelijke stijging. Zaterdag lag FVD nog 2 zetels achter en dinsdag stonden ze gelijk. Door de goede opkomst onder de FVD-kiezers ging die partij de VVD woensdag nipt voorbij.

Op basis van de overgangentabel die we woensdagavond al verspreid hebben (en ook op onze website te vinden is <http://bit.ly/PS2019Kenmerken>) kan bepaald worden hoe de zetelovergangen zijn geweest. Als we het in Tweede Kamerzetels uitdrukken heeft FVD zowel 8 gewonnen van de PVV en 8 van de VVD. 4 zetels kwamen van het CDA en de rest van de SP en door opkomsteffecten.

Woensdagavond heb ik al tabellen verspreid waar de uitslag afgezet werd tegen een aantal demografische kenmerken en we ook de overgangen aangaven tussen de partijen. Na verdere analyses is er één tabel, waarmee de ontwikkelingen van de laatste maanden het best mee getoond kan worden. En dat is de tabel, die ik al vaker heb gepresenteerd. De relatie tussen de vragen of men zich zorgen maakt over de eigen financiële toekomst en of veranderingen in de wereld in de laatste 10 a 20 jaar, vooral voor bedreigingen of voor kansen heeft gezorgd.

Als we vergelijkingen trekken tussen nu en drie maanden geleden (toen FVD 5% lager stond en VVD 1% hoger) dan zien we dat de winst van FVD in de laatste drie maanden voor het overgrote deel is gekomen van kiezers die zich zorgen maken over hun financiële toekomst! En nog sterker is dat zo als ze ook nog vooral bedreigingen zien. En binnen die groep zien we dat die kiezers vooral afkomstig zijn van de PVV en in mindere mate ook van de SP. Dat is dus het voornaamste effect geweest van de ontwikkelingen van de laatste 3 maanden. De zetelwinst, die FVD behaalde op de VVD is blijkbaar voor het grootste deel al voor december jl. gerealiseerd.

Het is ook interessant dat er blijkbaar een herverdeling is geweest tussen de VVD en D66 bij kiezers die zich geen zorgen maken over hun financiën en kansen zien. Die zijn wat meer van de VVD in de richting van D66 getrokken.

Relatie tussen "kansrijk index" en politieke voorkeur december 2018 - maart 2019

Verticaal geperceenteerd	20 maart 2019					December 2018				
	Allen mrt 2019	Maakt zorgen	Maakt zorgen + ziet bedreigingen	Maakt geen zorgen	Maakt geen zorgen + ziet kansen	Allen dec 2018	Maakt zorgen	Maakt zorgen + ziet bedreigingen	Maakt geen zorgen	Maakt geen zorgen + ziet kansen
FvD	14%	19%	27%	9%	6%	9%	10%	13%	9%	6%
PVV	7%	13%	17%	2%	1%	13%	22%	28%	4%	1%
SP	6%	10%	9%	3%	2%	8%	11%	14%	5%	2%
50Plus	3%	5%	6%	3%	1%	3%	4%	4%	2%	1%
Subtotaal	30%	47%	59%	17%	10%	33%	47%	59%	20%	10%
VVD	14%	3%	1%	24%	27%	15%	4%	2%	27%	34%
CDA	11%	7%	5%	11%	10%	9%	6%	6%	11%	9%
GroenLinks	11%	9%	5%	13%	15%	11%	9%	5%	12%	16%
D66	8%	3%	1%	12%	15%	7%	6%	2%	8%	9%
PvdA	9%	9%	7%	9%	9%	10%	11%	10%	9%	10%
CU+SGP	7%	7%	7%	7%	6%	7%	6%	4%	8%	8%
Subtotaal	60%	38%	26%	76%	82%	59%	42%	29%	75%	82%
Andere partij	10%	15%	15%	7%	8%	8%	11%	12%	5%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

- zie voor zetelpeiling de volgende pagina

Uit de antwoorden op de vraag welke partij men zou stemmen als het vandaag Tweede Kamerverkiezingen zouden zijn geweest, krijgen we een uitslag die behoorlijk lijkt op de uitslag van de verkiezingen van afgelopen woensdag. Daarbij zien we wel wat verschuivingen door de hogere opkomst, die er bij Tweede Kamerverkiezingen is. Daarbij dient aangetekend te worden dat we op basis van de analyses van de verkiezingen van afgelopen woensdag hebben vastgesteld dat we in onze peilingen de afgelopen tijd DENK 2 a 3 zetels hebben overschat en het CDA 2 a 3 zetels onderschat. Die correctie hebben we in onze peiling van deze week meegenomen.

Met name zien we dat het effect dat we in de tabel hiervoor hebben vastgesteld ook sinds woensdag nog het geval is. FVD heeft nog wat meer van PVV gewonnen.

En daarmee zijn we in een nieuwe fase gekomen van de electorale ontwikkelingen in Nederland op basis van een patroon dat we al sinds het begin van deze eeuw zien: **"Meer partijen, die zetels behalen. Daling van de combinatie VVD+CDA+PvdA. Forse verliezen van zittende regeringspartijen. Steeds meer partijen nodig om een meerderheid te behalen."**

Misschien wordt het tijd voor politiek Den Haag om iets fundamenteels te veranderen? Want de wal gaat het schip keren, als dat woensdag al niet gebeurd is.

Peiling Zetelverdeling

zetels	TK2017	17-3-2019	24-3-2019	Versch. t.o.v. vorige week	Versch. t.o.v. TK2017
FVD	2	20	26	6	24
VVD	33	22	23	1	-10
GroenLinks	14	17	18	1	4
CDA	19	10	14	4	-5
PvdA	9	12	13	1	4
D66	19	11	12	1	-7
PVV	20	15	10	-5	-10
SP	14	12	9	-3	-5
Partij voor de Dieren	5	7	7		2
ChristenUnie	5	7	7		2
DENK	3	7	4	-3	1
50PLUS	4	5	4	-1	0
SGP	3	3	2	-1	-1
Overige partijen		2	1	-1	1
Totaal	150	150	150		
Coalitie	76	50	56	6	-20